

Eurooppalaiset ry:n lausunto liittyen valtioneuvoston tasa-arvopoliittiseen selontekoon (VN/22132/2020)

Teemat

- a. Hoito ja huolenpito
- b. Sivistys, koulutus ja tiede
- c. Työ ja elinkeino
- d. Hyvinvointi, terveys ja elinolot
- e. Vapaus, koskemattomuus, turvallisuus ja yksityisyys
- f. Osallisuus
- g. Oikeusturva
- h. Valta ja resurssit

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

a) Hoito ja huolenpito

Sukupuolittuneen hoivan purku: perhevapaaudistuksen toteutettava hoivavastuun tasaista jakautumista kaikessa perheen hoivassa (lapset, vanhukset).

Lasten hoivan kulut tulee kohdentaa vanhempien työnantajille tasa-arvoisesti.

Hoivaköyhyyden/-vajeen poistaminen.

b) Sivistys, koulutus ja tiede

- Miten ehkäistään koulutuksen ja oppimisen eriarvoisuutta? Opettajakoulutuksessa ja opetussuunnitelmissa tulee huomioida miten oppilaita kasvatetaan ekososiaaliseen etiikkaan.
- Opetussuunnitelmiin sisällytettävä tasa-arvo-opetusta (intersektionaalinen näkökulma), jotta opitaan ymmärtämään ihmisten moninaisuutta: moninaisia sukupuolia, etnisiä ryhmiä, vammaisia ja muita marginaalissa olevia ihmisiä
- Sukupuolittuneiden käytäntöjen muutosta seurataan koulukohtaisesti mm. tyttöjen matematiikan ja luonnontieteiden/teknisten aineiden opiskelun lisääntyminen

c) Työ ja elinkeinot

Vanhempainvapaiden kustannusten tasapuolisempi jakautuminen. Tosiasia on, että nuorten naisten työmarkkina-asema on heikompi kun äitiyden kustannukset kaatuvat äitien työnantajille. Suomessa on todella paljon naisryttäjiä (terveys- ja hyvinvointialat kampaajat, ompelijat, kosmetologit, kirjanpitäjät jne.), jotka eivät uskalla palkata työntekijöitä äitiyteen liittyvän kustannusriskin vuoksi.

Samapalkkaisuus priorisoitava.

Koulutuksen eriytyminen edesauttaa työllisyyden eriytymistä ja on avainongelma, joka heijastuu laajasti yhteiskuntaan ja erityisesti naisten elämään eläkkeisiin saakka.

d) Hyvinvointi, terveys ja elinolot

Kaikkien yo. teemojen osalta tilastoinnissa huomioitava naiset erikseen. Tämä on erityisen tärkeää mielenterveysasioiden kohdalla. Naisten, etenkin nuorten naisten korkeat masentuneisuus- ja uupuneisuusluvut pyritään usein "selittämään" pois, sen sijaan että siihen suhtauduttaisiin huolestuttavana kansanterveyden ongelmana.

Työpaikoilla/opiskelussa tapahtuva seksuaalinen häirintä saatava loppumaan. Sen välittömät ja pitkäaikaiset terveyshaitat ja taloudelliset seuraukset syytä raportoida vuosittain.

Naisvaltaisilla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa työssä kohdattu väkivalta on lisääntynyt myös pandemian aikana.

Ikääntyneet köyhät naiset käyttävät puutteellisesti heillekin tarkoitettuja sosiaalitukia. Tämä tarvitsee oman kehittämishankkeen.

Nuorten naisten ja lapsiperheiden vanhempien uupumukseen ja stressiin tulee yhteiskunnassa reagoida kehittämällä mm. osa-aikatyön malleja.

e) Vapaus, koskemattomuus, turvallisuus ja yksityisyys

- Miten naisiin kohdistuvan väkivallan hyväksymisen/sallimisen ajatusmallit ja rakenteet saadaan muutettua? Sukupuolittuneen väkivallan suitseminen ja turvatoimet: resurssoidaan viranomaisten tietämyksen ja osaamisen lisääminen sekä otetaan uhrien erityistarpeet huomioon (Istanbulin sopimuksen velvoitteiden täyttäminen sekä EU:ssa että Suomessa).
- Huomioidaan pakolaisten väkivaltatraumojen kuntoutus osana kotoutuspalveluita.
- Vihapuhelain tarkempi valvonta ja rankaisutoimenpiteet huomioiden ilmiön sukupuolittuneisuus: erityisesti uusien medioiden (verkkomediat) osalta.

f) Osallisuus

- Miten autetaan maahanmuuttajia pääsemään osaksi suomalaista yhteiskuntaa? Miten kotoutuminen ja osallisuus tarjotaan niin, että se mahdollistaa oman kulttuurisen identiteetin säilyttämisen? Miten lisätään kantaväestön kiinnostusta ja arvostusta monikulttuurisuuteen? Sekularisaation, tasa-arvon, monisukupuolisuuden ja työkeskeisyyden arvostaminen voi vaatia maahanmuuttajilta useamman sukupolven ja voi edellyttää oman suvun, historian ja kulttuurin kieltämistä? Miten aikaistaa suomenkielen opetusta ja koulutukseen/työhön pääsyä maahanmuuttajan potentiaaliin uskoen - ja tehdä siitä kulttuurisesti hyväksyttävää sekä kantaväestön että maahanmuuttajien keskuudessa? Miten nostaa tasa-arvon kannalta hyviä maahanmuuttajataustaisia roolimalleja esille?

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet (2021-2030)

Kansallinen:

- Sukupuolinäkökulma huomioitu kaikessa päätöksenteossa ja päätöksentekoa ohjaavissa tilastoissa ja mittareissa
- Toimitaan Yhdenvertaisuuslain mukaisesti
- Koulutuksellinen tasa-arvo on toteutunut huomioiden digitaalisen tasa-arvon
- Vihapuheeseen puututaan välittömästi
- Palkkatasa-arvon edistämiseen sitoutuminen ja palkkatasa-arvon seuranta ja mittarit ja tilastot kuntoon, myös EU

EU:

- Suomen on oltava tasa-arvopoliitikan edelläkävijä ja vahva edistäjä EU:ssa. Naisten ja tyttöjen oikeudet ulkopoliitikan kärjessä.
- EU-virkojen täytön tavoitteeksi 50%/ 50%

Sukupuolten oikeudellinen asema

Miten lainsäädäntöä pitäisi kehittää?

- Tasa-arvo läpäisevästi huomioitava kaikessa lainsäädännössä: sukupuolivaikutusten etukäteisarviointi.
- Perhevapaiden kustannusten tasa-arvoinen jako
- Translain uudistus: Erityisesti transnuorten oikeudet ja hyvinvointi huomioon.

Mitkä moniperusteiseen syrjintään liittyvät kysymykset pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

- Intersektionaalinen näkökulma läpäisevästi koko selontekoon: mm. moniperustainen syrjintä työelämässä, työnhaussa, osallistumismahdollisuuksissa ja päätöksenteossa (demokraattiset oikeudet).
- Vammaisten oikeuksien huomioiminen lainsäädännössä ja niiden toteutumisen seuranta
- Lain toimeenpanon seuranta
- Miten autetaan maahanmuuttajia pääsemään arvostetuksi osaksi suomalaista yhteiskuntaa? Miten saadaan kantaväestön arvostus monikulttuurisuuteen nousemaan ja monikulttuurisuus rikastuttamaan suomalaista elämänmuotoa?

Muut huomiot

Eurooppalaiset ry haluaa kiinnittää huomiota YKn Naisten oikeuksien sopimuksen keskeiseen

merkitykseen Tasa-arvoselonteon lähtökohtana. Erityisesti CEDAW-sopimuksen keskeinen **artikla 5**, joka edellyttää sopimusvaltiolta ”kaikkia tarvittavia toimenpiteitä muuttaakseen miesten ja naisten sosiaalisia ja sivistyksellisiä käyttäytymiskaavoja poistaakseen ennakkoluuloja ...joiden lähtökohtana on käsitys jommankumman sukupuolen alemmuudesta tai ylemmyydestä tai kaavamainen miesten ja naisten roolijako”, ei Suomessa suomenkielen osalta ole riittävästi tullut huomioiduksi. Tutkija Anu Pylkkänen on vuonna 2009 julkaistussa teoksessaan ”Trapped in Equality” (Tasa-arvon ansassa) käsitellyt tätä suomalaista ilmiötä.

Organisaatiokulttuurien vaikutus suomalaisessa hallinnossa ja sellaisessa korkeakouluopetuksessa, joka tähtää eri vallan professioihin, on jäänyt meillä vähäiselle huomiolle, toisin kuin muissa Pohjoimaissa.

Miestapaiset ammattinimikkeet korostavat tätä hiljaista mukautumista patriarkaaliseen kulttuuriin.

Tasa-arvolain tulkinta siten, että sukupuolella ei olisi väliä, on CEDAW-sopimuksen kanssa ristiriidassa. Tähän on kansainvälisesti kiinnitetty huomiota eri yhteyksissä. Eriarvoisina kulttuurisesti ja työmarkkinoilla pidettyjen, ”halvennettujen naisten”, kohtelemisen samalla lailla miesten kanssa johtaa epätasa-arvoiseen lopputulokseen.

Miten tarkastellaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita yhteisesti ja yli eri hallinnon alojen (vrt. teemat tässä lausuntopyynnössä ohjaavat siilomaiseen tarkasteluun).

Pandemioiden vaikutusten arvioinnin tulee huomioida eri sukupuolet ja ryhmät: esimerkiksi rokotteiden saatavuus, vaikutukset talouteen, koulutukseen ja mielenterveyteen ym. ovat myös tasa-arvon kannalta muuttuneet huolestuttavaan suuntaan.

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset:

1. Naisten ihmisoikeuksien toteutuminen. Naisiin ja sukupuoleen kohdistuva syrjintä. Naisten väkivaltainen kohtelu. Naisten työn arvostamisen muutos niin, että samanarvoisesta työstä maksetaan sama palkka. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi lasten kanssa työskentelevien työpanos on nähtävä sijoituksena tulevaisuuteen samalla tavoin kuin vientiteollisuuden insinööriyö nähdään nykyisin.

Naisten kotityö on merkittävä kansantaloudellinen tekijä. Sitä ei kuitenkaan lasketa bruttokansantuotteeseen eikä huomioida muutoinkaan talouden luvuissa tai vaikutuksissa, puhumattakaan yksilötasosta. Naisen kotityö vähentää naisen tuloja ja samalla vaikuttaa naisten eläkkeiden kertymään.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Naisten ihmisoikeudet ja niiden toteuttaminen ovat pitkän aikavälin tavoitteita. Naisilla tulee olla oikeus itse määrätä kehostaan, ihmissuhteistaan, koulutuksestaan, ja tavastaan elää ikään, etniseen taustaan ja kieleen katsomatta. Näin ei vielä ole. Näiden asioiden seuraamiseksi tulee tilastoinnissa ja mittareissa huomioida naiset omana ryhmänään ja naisten elämää pystyä tilastoimaan julkisen vallan toimesta kaikilla eri tasoilla, jotta kehitystä voidaan seurata.
3. Euroopan unionissa tulee Suomen ajaa naisten ihmisoikeuksien toteuttamista kaikissa jäsenvaltioissa. Mm. naisten oikeutta määrätä omasta kehostaan ja sitä koskevan kansallisen säätelyn toteuttamista.

Suomen pitäisi ajaa naisten kotityön laskemista kansantalouden kirjanpitoon jokaisessa EU:n jäsenvaltiossa.

4. Suomen lainsäädäntö ja tilastointikäytännöt pitää läpikäydä tasa-arvon näkökulmasta. Näin ei ole vielä tehty.
5. Kaikki syrjintä on kiellettyä. Tämä pitää viedä lävitse niin lainsäädännössä, julkisessa hallinnossa kuin kaikentasoisessa koulutuksessa.
6. STM:n paperista puuttui kokonaan talous. Tämä on erikoista sen vuoksi, että väestöstä yli puolet on naisia ja naisten työllisyysaste on yhtä korkea kuin miesten, mutta naisten palkka on vain 80 senttiä miesten eurosta. Tämä tarkoittaa, että naisten eläkkeet tulevat jatkossakin olemaan pienempiä kuin miesten. Jotta julkisen talouden vaikutuksia sukupuoleen voidaan arvioida, on julkisen sektorin budjetoinnissa ja talouden seurannassa tehtävä muutoksia niin kirjanpitoon kuin tilinpäätöksiin ja laskentatoimeen siten, että sukupuoli on mukana aina yhtenä muuttujana. Muutoin talouden sukupuolivaikutusten arviointi jää mututuntuman varaan. Sama koskee tilastotoimintaa. Todellinen tasa-arvo ei etene.

EU näyttää paperilla hyvältä, on EIGE ja erilaiset prosessit ja strategiat, mutta käytännössä monenlaisia ongelmia on edelleen. Hyvänä esimerkkinä on työturvallisuuteen liittyvä ns. ”korkokenkädirektiivi”, jonka valmistelu loppui siihen, että se olisi tullut koskemaan lähinnä naisvaltaisia aloja. EU-lainsäädännön sukupuolivaikutusten arviointiin pitäisi ilmeisesti kiinnittää entistäkin enemmän huomiota.

Vaikka valmiit kysymykset ja lausunnon teemoittelu helpottaa lausuntopalautteen käsittelyä, se ”siilouttaa” entisestään ajattelua asiasta, jossa pitäisi samalla olla herkkä moniperustaiselle syrjinnälle. Kysymyksenasettelu ohjaa aina ajattelua ja vastauksia.